

146
13/8

Trygve Lie och Gunnar Heckscher

ledartanken osv.) visade det sig att flertalet tyskar inte godtog något moment i densamma och att blott några få procent på alla punkter var bestämda av den nazistiska propagandan. Utan tvivel har nazismen i de flestas ögon komprometterats genom nederlaget. Nationalistiska stämningar — utan speciellt nazistisk färg — har emellertid senare vuxit i styrka och både inom det religiösa och det socialdemokratiska partiet tagit sig oroande uttryck.

Detta förhållande är dock självklart. Så länge Hitler segrade måste hans prestige ha stigit inom massan av det tyska folket. För dem som var fientliga till diktaturen uppstod en konflikt mellan patriotismen — om man så vill en missförstådd patriotism — och känslan för frihet och rättvisa. Att döma vare sig den ena eller andra av dessa grupper är lika svårt som att bedöma andra folk som under en dålig eller rent av förhatlig regim kämpat för sitt land. Det bör också ihågkommas att nazismens undertryckningspolitik i det stora hela överallt var framgångsrik. Det hjältemod som visades i ockupationsländerna och den betydelse motståndsrörelsen i dessa länder hade får inte låta oss bortse från att hela det ockuperade Europa utan genomfört kollektivt motstånd arbetade i de nazistiska slavdrivarnas regi.

En av ockupationsmakterna i västzonen genomförd, i den nyssnämnda skriften refererad opinionsundersökning tyder på att de nazistiska doktrinerna trots allt inte lyckats få ett fast grepp om det tyska folket. Då denna åskådning uppdelades i sina beståndsdelar (rastanken,

Ömsesidig upplysning kan bidra till att kravet på tysk skuld känsla mildras eller försvinner och att tyskarna uppnår en självkänsla som inte bygger på glömska av det förgångna eller färgas av hat mot segrarna. Att tyskarna får veta vad nazismen gjort och vilken reaktion dess gärningar lett till är en del av denna upplysning — likaväl som att andra folk kommer till insikt om att tyskarna i många avseenden vetat och vet mindre om vad som skett i deras land än främlingar i fria stater. En förståelse på demokratisk grund måste innebära att man uppfattar det förklarliga även i vissa djupt motbjudande skeenden — exempelvis att en betydande del av det tyska folket inte bara uthärdade, utan aktivt stödde Hitler och att västmakterna efter kriget medgav att en stor del av Europa, däribland en stor del av Tyskland, hemföll under en despoti lika skoningslös som den i kriget betvingade.

Att Förenta nationernas generalsekreterare, Trygve Lie, gör reklam för sin organisation är naturligt. Men han är, åtminstone inför en något informerad publik, en dålig reklamman. Det måtllösa skrytet med de egna produkterna börjar inom privat reklamverksamhet bli omodernt; hr Lie går på som en gammaldags auktionsförrättare eller en försäljare i en amerikansk gatubasar. Några satser i hans Skansental är banala, några tvivelaktiga och några komplett orimliga; vad som nästan helt saknas är en måttfull och klagörande upplysning. Låt oss ta några stickprov! "Man skall vara uppmärksam på att det är FN och ofta FN ensamt som stått mellan det provisoriska fredstillstånd som råder och hotet om ett tredje världskrig." Alltså: FN skulle under de förflutna åren ofta ha räddat freden. Något försök att bevisa detta görs inte, förstådligt nog; det finns inte ett uns av sannolikhet för att FN ens spelat någon nämnvärd roll som fredsfrämjande faktor. "Och så har vi Palestina. På 26 månader har FN lyckats finna en lösning på ett problem som förföljt mänskligheten i 2.000 år." Lika galet; frågan om en judisk stat i Palestina är relativt ny; dess lösning påbörjades av engelsmännen för trettio år sedan; FN:s förslag till lösning har upprivits genom judarnas militära framgångar och kommer med säkerhet att avskrivas; judeproblemet, det gamla problemet, är dess värre fortfarande ett svårt och olöst problem. FN har "ännu inte under sin fyraåriga tillvaro kostat så mycket som en enda dags krigföring för ett enda land, USA, under se-

naste världskriget. Folken kan ju välja vilketdera de vill ha." Kan man vara mera billig, merärlig? Tror hr Lie att det inte hade blivit krig 1939 om vi då haft FN i stället för NF?

Tror över huvud hr Lie på dessa uttalanden? Med all sannolikhet är svaret ja. Han är så van vid reklamjal inför en välmenande och överseende publik att självkritiken och till och med förmågan av reflekterad analys krympt samman. Han är, kort sagt, en av sitt yrke knäckt skåltalare, och allt vore i sin ordning, om han talade inte till en värld, utan till ett enklare ordenssällskap. Men denna propaganda är inte blott ovederhäftig utan även farlig. De människor som saknar utrikespolitiskt intresse och utrikespolitisk kunskap — och de är många inte minst i vårt land — kan tro att det förhåller sig som hr Lie säger. Och då är slutsatsen klar: försvar, Atlantpakt, allt detta är av ringa betydelse, eftersom FN klarar saken. Just den tanken, allmänt godtagen, skulle leda till krig genom att insöva demokratierna i säkerhet.

Medan hr Lie undflyr realiteterna, har hr Gunnar Heckscher tagit upp en av de stora realfrågorna i nordisk politik. I anslutning till utrikesminister Langes yttrande om ett militärt samarbete mellan Nordens länder framhöll hr Heckscher att de skandinaviska länderna med eller mot sin vilja och med eller utan Atlantpakt är beroende av varandra. "Samma faror hotar dem alla, och om de skulle råka i krig, måste de under alla förhållanden söka anknytning till varandra." Att avvisa den norske utrikesministerns förslag är helt enkelt att medvetet förkasta en möjlighet till samarbete i fredens och den egna trygghetens intresse, en linje som de demokratiska svenska partierna var ense om för blott några månader sedan. Skall det i längden låta sig göra att med såpbubblor av typen Lie hindra en saklig prövning och en öppen debatt kring vår utrikespolitik efter Atlantpakten?